

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประชาชนมีการเอาใจใส่ในเรื่องของสุขภาพกันมากขึ้น ทั้งในส่วนของอาหารการกินผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ตลอดจนการดูแลสุขภาพของตนเองให้แข็งแรงอยู่เสมอ โดยเฉพาะเมื่อเกิดอาการเจ็บไข้ได้ป่วยในสภาพที่สามารถดูแลตนเองได้ ส่วนใหญ่จะไปใช้บริการที่ร้านยา โดยจะได้รับการรักษาเบื้องต้นด้วยยาจากเภสัชกร ทำให้บทบาทของเภสัชกรในร้านยามีความสำคัญมากขึ้น มิได้เป็นเพียงแค่คนขายยาอย่างเดียว โดยทำหน้าที่เป็นบุคลากรทางการแพทย์ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ซึ่งสามารถจ่ายยาที่เหมาะสมกับสาเหตุหรืออาการของผู้รับบริการได้เป็นอย่างดี รวมถึงมีการให้คำปรึกษาหรือแนะนำทั้งในเรื่องการให้ยาให้ถูกต้อง ตลอดจนการปฏิบัติตนอย่างไรไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บได้ เมื่อเภสัชกรสามารถให้บริการทางเภสัชกรรมได้เป็นอย่างดีแล้ว จึงส่งผลให้มีผู้มาใช้บริการเพิ่มมากขึ้น การดูแลผู้ป่วยที่มาใช้บริการอาจทำได้ไม่สะดวกและทั่วถึง เนื่องจากเภสัชกรเองต้องจดจำประวัติและข้อมูลการให้ยา รวมทั้งคำแนะนำต่างๆ ที่ให้กับผู้ป่วยในครั้งก่อน ซึ่งแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน จึงก่อให้เกิดความสับสน และทำงานได้ไม่เป็นระบบ

การจัดทำฐานข้อมูลของผู้ป่วยที่มาใช้บริการในร้านยา จึงเป็นทางเลือกที่ดีที่จะทำให้มีการรวบรวมข้อมูลต่างๆ เช่น ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วย ประวัติความเจ็บป่วยในอดีต รายการยาที่เคยได้รับ และยาที่ใช้ในปัจจุบัน รวมถึงข้อมูลจำเพาะบางอย่างของผู้ป่วย เช่น ค่าทางห้องปฏิบัติการ ระดับน้ำตาลในเลือดกรณีของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ซึ่งการจัดทำฐานข้อมูลผู้ป่วยในร้านยามีความจำเป็นยิ่ง

จากงานวิจัยของดวงธิดา สิงห์โต และเนาวคุณ คำแก้ว โดยการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพิษณุโลกต่อบทบาทของเภสัชกรในร้านยา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยในการจัดทำประวัติการให้ยาของผู้ป่วยที่มาใช้บริการของร้านยา (1) และจากข้อกำหนดมาตรฐานร้านยาของสมาคมเภสัชกรรมชุมชน ซึ่งกล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของเภสัชกรร้านยาในฐานะเป็นสถานบริการเครือข่าย หรือเป็น sub-contractor ของโรงพยาบาลหรือคลินิกว่า เภสัชกรต้องให้บริการจ่ายยาต่อเนื่อง(refill) แก่ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง พร้อมให้บริการทางเภสัชกรรม(pharmaceutical care) เช่น การเก็บประวัติการให้ยา รวมถึงการให้คำแนะนำและติดตามการให้ยาคัดกรองผู้ป่วยหรือค้นหาผู้ที่มีความเสี่ยงที่จะเป็นโรคเรื้อรัง เพื่อส่งต่อไปยังคลินิกหรือโรงพยาบาลในเครือข่ายได้ (2) อีกทั้งจากข้อบังคับสภาเภสัชกรรมว่าด้วยข้อจำกัดและเงื่อนไขในการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม พ.ศ. 2540 ที่ได้กำหนดข้อจำกัดในการปฏิบัติเฉพาะสำหรับเภสัชกรและเงื่อนไขในการปฏิบัติการกระทำหรือปฏิบัติการในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะในหัวข้อการปรุงยาและจ่ายยาตามใบสั่งของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม รวมทั้งในหัวข้อการปรุงยาและการขายยาตามกฎหมายว่าด้วยยา ได้กำหนดให้เภสัชกรต้องจัดทำบันทึกประวัติการให้ยา

ในกรณีที่พบว่ายาที่ผู้ป่วยได้รับอาจก่อให้เกิดปัญหาจากการใช้ยาได้(3) การจัดเก็บประวัติการใช้ยาจะก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้าน เช่น ทราบถึงประวัติการใช้ยา รวมถึงข้อควรระวังต่างๆ จากการได้รับยา และ ใช้เป็นเครื่องมือในการเฝ้าระวังหรือติดตามการดำเนินไปของโรคได้ในกรณีที่ เป็นโรคเรื้อรังที่ต้องใช้ยาติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน เพื่อที่จะได้ส่งต่อไปรับการรักษาในระดับที่สูงขึ้น ตลอดจนเพิ่มความระมัดระวังในการสืบค้นข้อมูลของผู้รับบริการ ซึ่งสามารถเก็บข้อมูลได้มากขึ้น

บทบาทของเภสัชกรชุมชนในปัจจุบันที่เน้นด้านผู้ป่วยเพิ่มมากขึ้น การให้การบริบาลทางเภสัชกรรมแก่ผู้ป่วย และจากข้อบังคับของสภาเภสัชกรรม มุ่งชี้ให้เห็นถึงภาระหน้าที่ของเภสัชกรในการจัดทำกรบันทึกข้อมูลและประวัติการใช้ยา ตลอดจนการให้คำแนะนำปรึกษาด้านยาสำหรับผู้ป่วยที่มารับบริการในสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์และความปลอดภัยแก่ผู้ป่วยในด้านการใช้ยาอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพและปลอดภัย เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาโปรแกรมระบบฐานข้อมูลของผู้ป่วยในร้านยา โดยผู้วิจัยได้จัดทำฐานข้อมูลด้วยโปรแกรม Microsoft Access 2000 เนื่องจากมีประสิทธิภาพสูงในการจัดเก็บฐานข้อมูล และเป็นโปรแกรมที่สามารถใช้งานได้สะดวกในขั้นตอนการปฏิบัติ ทั้งนี้การจัดทำฐานข้อมูลผู้ป่วยในร้านยาสามารถนำไปใช้ในงานบริการทางด้านเภสัชกรรมชุมชน ตลอดจนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในอนาคต เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้รับบริการในร้านยา รวมถึงเป็นการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพเภสัชกรรมให้เป็นที่ยอมรับของสังคมมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อสร้างระบบจัดเก็บข้อมูลประวัติการใช้ยาของผู้ป่วยและข้อมูลการให้คำแนะนำปรึกษาด้านยาแก่ผู้ป่วยในสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชน

ขอบเขตของการศึกษา

พัฒนาโปรแกรมระบบฐานข้อมูลของผู้ป่วยในร้านยาด้วยโปรแกรม Microsoft access 2000

วิธีการดำเนินการศึกษา

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาวิธีการใช้โปรแกรม Microsoft access 2000
3. ออกแบบฐานข้อมูลประวัติระเบียบการใช้ยาของผู้ป่วยและฐานข้อมูลประวัติการให้คำแนะนำปรึกษาด้านยาแก่ผู้ป่วย
4. ตรวจสอบการทำงานของโปรแกรมและการจัดการระบบฐานข้อมูลในด้านความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และแก้ไขข้อผิดพลาดที่พบโดยผู้ทำวิจัย
5. ประเมินผลรูปแบบและประสิทธิภาพการใช้งานของโปรแกรมฐานข้อมูลของผู้ป่วยในร้านยา

6. สรุปและอภิปรายผลการทำวิจัย

อุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษา

1. คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal computer)
2. ซอฟต์แวร์ (software) Microsoft access 2000 ซึ่งจะใช้ในการจัดทำระบบฐานข้อมูล
3. diskette 3.5 inch 1.44 MB และ แผ่น CD-ROM
4. เครื่องบันทึกแผ่น ซีดีรอม (CD Writer)

ระยะเวลาในการศึกษา

ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2545 – เดือนมกราคม 2546 (รวมระยะเวลา 8 เดือน)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีโปรแกรมฐานข้อมูลของผู้ป่วยในร้านยา และสามารถนำโปรแกรมไปใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ
2. เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลประวัติการใช้ยาของผู้ป่วย และใช้ประเมินผลการรักษาขั้นต้น รวมทั้งการติดตามดูแลการใช้ยาของผู้ป่วยอย่างมีประสิทธิภาพ
3. สามารถสนับสนุนงานบริหารทางเภสัชกรรมในร้านยาได้

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ฐานข้อมูลผู้ป่วย (patient profile database) หมายถึง แหล่งที่เก็บข้อมูลของผู้ป่วย ซึ่งรวมถึงข้อมูลทั่วไป ประวัติความเจ็บป่วย ประวัติการใช้ยา ค่าทางห้องปฏิบัติการ และข้อมูลในการประเมินและวางแผนการรักษา ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบเพื่อความสะดวกในการค้นข้อมูล

สถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชน (drug store) หมายถึง ร้านยาซึ่งมีเภสัชกรชั้นหนึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ตลอดเวลาทำการตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 (3)

การบริหารทางเภสัชกรรม (Pharmaceutical care) หมายถึง ความรับผิดชอบโดยตรงของเภสัชกรที่มีต่อการรักษาผู้ป่วยเพื่อให้ได้ผลการรักษาที่ถูกต้องเป็นไปตามกฎหมาย และเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย (4)